

Lapsivaikutusten arviointi koulutuksen toimialalla

Sipoon kunta

7.11.2025

Sisällysluettelo

1 Johdanto lapsivaikutusten arviointiin.....	1
1.1 Lapsen oikeus tulla kuulluksi ja saada tietoa lapsia koskevista asioista	1
1.1.1 Lapsen edun ensisijaisuus (LOS artikla 3).....	2
1.1.2 Lapsen näkemyksen kunnioittaminen eli osallisuus (LOS artikla 12).....	2
1.1.3 Syrjimättömyys ja yhdenvertaisuus (LOS artikla 2).....	2
1.1.4 Oikeus elämään ja kehittymiseen (LOS artikla 6).....	3
1.2 Lapsivaikutusten arviointi kunnan velvoitteena.....	3
1.3 Miksi arvioida lapsivaikutuksia (LAVA)?.....	3
1.4 Lapsivaikutuksen arviointia voidaan tehdä päätöksenteon eri vaiheissa.....	4
1.4.1 LAVA osana päätösten vaikutusten ennakkoarviointi (EVA)	4
1.5 LAVA-prosessin työvaiheet.....	4
2 Lapsivaikutusten arviointi Sipoossa.....	6
2.1 Lapsivaikutusten arvioinnin tarpeen tunnistaminen?	6
2.2 Tarkastelu ja suunnittelu	7
2.3 Tiedon keruu ja lasten osallisuus.....	7
2.4 Analyysi ja punninta.....	8
2.5 Dokumentointi ja esittely.....	8
3 Lähteet.....	9

1 Johdanto lapsivaikutusten arviointiin

Lapsivaikutusten arvioinnin perustana on YK:n lapsen oikeuksien sopimus. Sopimus allekirjoitettiin Suomessa vuonna 1991. Lapsivaikutusten arviointi on osa lapsen oikeuksien sopimuksen täytäntöönpanoa, lasten oikeuksien edistämistä ja turvaamista. Kansallinen Lapsistrategia (2021) ja sen toimeenpano-ohjelma (2021) korostavat osaltaan lapsivaikutusten arvioinnin tekemistä lapsen oikeuden, edun ja syrjimättömyyden vahvistajana.

Lainsäädäntö velvoittaa kuntia laatimaan päätöksistään ennakoarvioita ja kuulemaan kuntalaisiaan päätöksenteossa. Lapsivaikutusten arviointi voidaan toteuttaa osana ennakoarvioinnin toteuttamista tai itsenäisenä toimenpiteenä. Lapsilla tarkoitetaan alle 18-vuotiaita, mutta lapsivaikutusten arviointi voidaan ulottaa 18 vuotta täyttäneisiin, mikäli valmisteilla oleva päätös koskee toisen asteen koulutusta tai nuorisopalveluja.

Lapsivaikutusten arvioinnissa arvioidaan päätöksen, toimenpiteen tai toiminnan vaikutuksia lasten hyvinvointiin, kehitykseen ja oikeuksien toteutumiseen. Toisin sanoen lapsivaikutusten arvioinnissa tarkastellaan, miten jokin ratkaisu vaikuttaa lasten hyvinvointiin, kehitykseen ja oikeuksien toteutumiseen. Arvioinnin näkökulmia ovat myös terveys, ihmissuhteet, oppiminen ja vapaa-aika. Kun vaikutukset tunnistetaan ajoissa, voidaan ennakoivasti vahvistaa myönteisiä vaikutuksia ja vähentää kielteisiä sekä tuoda näkyväksi eturistiriitoja.

Lapsivaikutusten arviointi (LAVA)

=

lasten edun ensisijaista huomioon ottamista päätöksissä, jotka koskevat lapsia ryhmänä

*Millaisia vaikutuksia päätöksellä on lasten eri oikeuksien toteutumiseen, hyvinvointiin ja arkeen?
Millainen päätös toteuttaa lapsen oikeuksia parhaalla mahdollisella tavalla?*

1.1 Lapsen oikeus tulla kuulluksi ja saada tietoa lapsia koskevista asioista

Aikuisten velvollisuus on kertoa lapselle, millaisesta asiasta ollaan tekemässä päätöstä, miten päätös vaikuttaa lapseen ja millaisia asioita aikuiset huomioivat päätöstä tehdessään. Pelkkä lapsen mielipiteen kysyminen ei riitä.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapsella, joka kykenee muodostamaan oman näkemyksensä, tulee olla mahdollisuus ilmaista vapaasti näkemyksensä kaikissa itseään koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti kielelliset oikeudet toteuttaen.

Suomessa lainsäädäntö ohjaa lasten ja nuorten oikeutta saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin:

- Perustuslaki 6 § 3 mom: Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.
- Kuntalaki 22 § (410/2015): Kuntalaisilla ja palvelun käyttäjillä tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan.

- Nuorisolaki 24 § (1285/2016): Nuorille tulee järjestää mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Nuoria on kuultava heitä koskeissa asioissa.
- Perusopetuslaki 47 a § (628/1998): Opetuksen järjestäjän tulee edistää oppilaiden osallisuutta ja huolehtia, että oppilailla on mahdollisuus osallistua koulun toimintaan ja kehittämiseen sekä ilmaista mielipiteensä oppilaiden asemaan liittyvistä asioista. Oppilaille tulee järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun. Koululla tulee olla sen oppilaista muodostuva oppilaskunta, joka voi olla useamman koulun yhteinen.
- Vastaavat velvoitteet Lukiolaki 27 § (629/1998) ja Laki ammatillisesta koulutuksesta 106 § (531/2017)

1.1.1 Lapsen edun ensisijaisuus (LOS artikla 3)

- Velvoite arvioida ja punnita lapsen etua aina, kun päätös koskee lasta sekä antaa lapsen edulle etusija päätösharkinnassa.
- Velvoite koskee
 - yksittäistä lasta → yksilöllinen ja tapauskohtainen arviointi
 - lapsia ja nuoria ryhminä → lapsivaikutusten arviointi
 - suoraan ja välillisesti lapsiin ja nuoriin vaikuttavia päätöksiä ja toimintoja.
- Vähimmäisvaatimuksena on perustaa lapsivaikutusten arviointi LOS:n yleisperiaatteisiin

Menettelytavat

- Lapsen edun ensisijaisuuden varmistaminen edellyttää aina tiettyjä, lapsen etua turvaavia menettelytapoja.
- Osana lapsivaikutusten arviointia mm.
 - selvitetään ja otetaan huomioon lasten ja nuorten näkemykset asiasta,
 - hyödynnetään tutkimus- ja viranomaistietoa sekä
 - punnitaan ja perustellaan huolellisesti:
 - miten lasten etua on arvioitu päätöksen valmistelussa?
 - miten hanke voidaan toteuttaa lasten edun kannalta parhaalla mahdollisella tavalla?

1.1.2 Lapsen näkemyksen kunnioittaminen eli osallisuus (LOS artikla 12)

- Velvoite kattaa lapsen oikeuden esittää vapaasti näkemyksensä sekä saada näkemyksensä huomioon otetuksi häntä koskevista asioista.
- Velvoite tukea järjestelmällisesti ja jatkuvasti lasten mahdollisuuksia vaikuttaa sekä omaan elämäänsä ja lähiympäristöönsä että yhteiskuntaan laajemminkin.
- Lapsen oikeudelle ilmaista näkemyksensä ei voida asettaa minkäänlaisia ikärajoja.
- Osallisuudella välitön yhteys lapsen edun ensisijaisuuteen.

1.1.3 Syrjimättömyys ja yhdenvertaisuus (LOS artikla 2)

- Velvollisuus taata lapsen oikeudet jokaiselle lapselle.
- Syrjimättömyys ei tarkoita aina samanlaista kohtelua kaikille, vaan erilainen kohtelu on joskus sallittua ja tarpeellista syrjinnän vähentämiseksi (positiivinen erityiskohtelu).

- Syrjinnän kieltä edellyttää aktiivisia toimenpiteitä syrjinnän tunnistamiseksi, puuttumiseksi sekä epäyhtenäisyyden korjaamiseksi.
- Velvoite edellyttää aktiivisesti pyrkimään tunnistamaan sellaiset haavoittuvassa asemassa olevat lapsiryhmät, joiden oikeuksien tunnistaminen ja toteuttaminen voi vaatia erityisiä toimenpiteitä.

1.1.4 Oikeus elämään ja kehittymiseen (LOS artikla 6)

- Kehittyminen laaja ja kokonaisvaltainen käsite: lapsen fyysinen, henkinen ja sosiaalinen kehitys.
- Velvoite järjestää parhaat mahdolliset olosuhteet lapselle hänen nykyisessä elämässään ja kehityksessään. Ei ole kyse vain lapsen kehityksen turvaamisesta aikuisuutta varten.
- Velvoite sisältää kaikkien lapsen oikeuksien ja hyvinvoinnin osa-alueiden turvaamisen: mm. oikeus terveyteen, turvaan, oppimiseen, leikkiin, lepoon ja vapaa-aikaan, riittävään elintasoon ja koulutukseen.
- Velvoittaa suojaamaan lasta aktiivisesti hänen kehitystään vaarantavalta toiminnalta, kuten väkivallalta, kiusaamiselta, välinpitämättömältä kohtelulta, työnteolta, huumeidenkäytöltä sekä seksuaaliselta ja muulta hyväksikäytöltä.
- Velvoittaa myös takaamaan ja järjestämään lapselle avun ja tuen, jos lapsi on joutunut em. toiminnan kohteeksi.

1.2 Lapsivaikutusten arviointi kunnan velvoitteena

- YK:n lapsen oikeuksien sopimus
 - 3.1 art. lapsen edun ensisijaisuus
 - 12 art. lapsen oikeus saada ilmaista näkemyksensä ja saada se huomioon otetuksi
 - 4 art. valtioiden velvollisuus ryhtyä kaikkiin tarpeellisiin toimiin lapsen oikeuksien toteuttamiseksi
- Perustuslaki (6 § lasten oikeus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ja 22 § perus- ja ihmisoikeuksien turvaaminen)
- Hallintolaki (31 § viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä)
- Varhaiskasvatuslaki (4 § lapsen edun ensisijaisuus ja 24 § varhaiskasvatuksen arviointi)
- Perusopetuslaki (3 a § lapsen edun ensisijaisuus ja 21 § koulutuksen arviointi)
- Lukiolaki (56 § koulutuksen arviointi)
- Laki ammatillisesta koulutuksesta (126 § koulutuksen arviointi)
- Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaki (6 § hyvinvointi- ja terveysvaikutusten ennakko- ja seuranta-arviointi kunnassa väestöryhmittäin)
- Alueidenkäyttölaki (9 § vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa)

1.3 Miksi arvioida lapsivaikutuksia (LAVA)?

- LAVA edistää jokaisen lapsen oikeuksien täysimääräistä toteutumista sekä lapsen mahdollisuuksia hyvään elämään ja arkeen omassa lähiympäristössään
 - Osa lapsen ennakollista oikeusturvaa
- LAVA on päätöksenteon valmistelun työväline, jonka avulla voidaan tehdä perusteltuja, tietoon pohjautuvia päätöksiä
- Mitä muita hyötyjä?
 - Valmistelun ja päätöksenteon laatu, avoimuus ja osallistavuus lisääntyvät
 - Haittojen, riskien ja negatiivisten vaikutusten minimoiminen

- Ratkaisuvaihtoehtojen lisääntyminen
- Ennaltaehkäisyä jälkikäteen korjaamisen sijaan
- Investoimalla lapsiin nyt, säästetään tulevaisuudessa

1.4 Lapsivaikutuksen arviointia voidaan tehdä päätöksenteon eri vaiheissa

Lapsivaikutusten arviointi on prosessi, jossa eri vaiheissa tehty arvioinnit täydentävät toisiaan. Vaiheet ja niiden aikana suoritettavat arvioinnit voivat ovat:

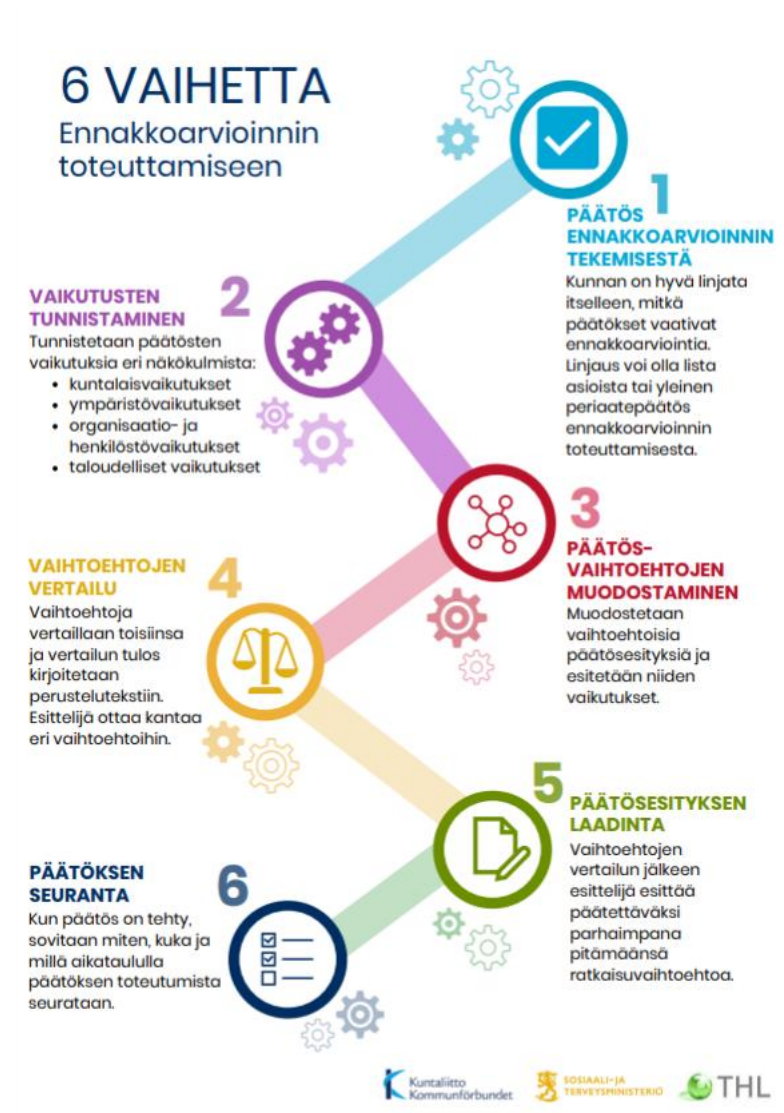
- Ennakkoarviointi → suunnitteilla olevien päätösten, toimenpiteiden tai ohjelmien vaikutusten arviointia. Arviointi tehdään ennen näiden toteuttamista.
- Prosessiarviointi → vaikutuksia ja toimeenpanoa analysoidaan päätöksen tai toimenpiteen toteutuksen yhteydessä.
- Seuranta-arviointi → aikaisemmin tehdyn päätöksen, toimenpiteen tai ohjelman vaikutusten seuranta. Voidaan tarkastella sekä välittömiä että välillisiä vaikutuksia.

Lapsen mielipide ei aina ole lapsen etu. Lapsi ei ole vastuussa aikuisten tekemistä päätöksistä. Aikuiset vastaavat päätöksistä ja pyrkivät löytämään eri ratkaisuvaihtoehtoista parhaimman mahdollisen ratkaisun.

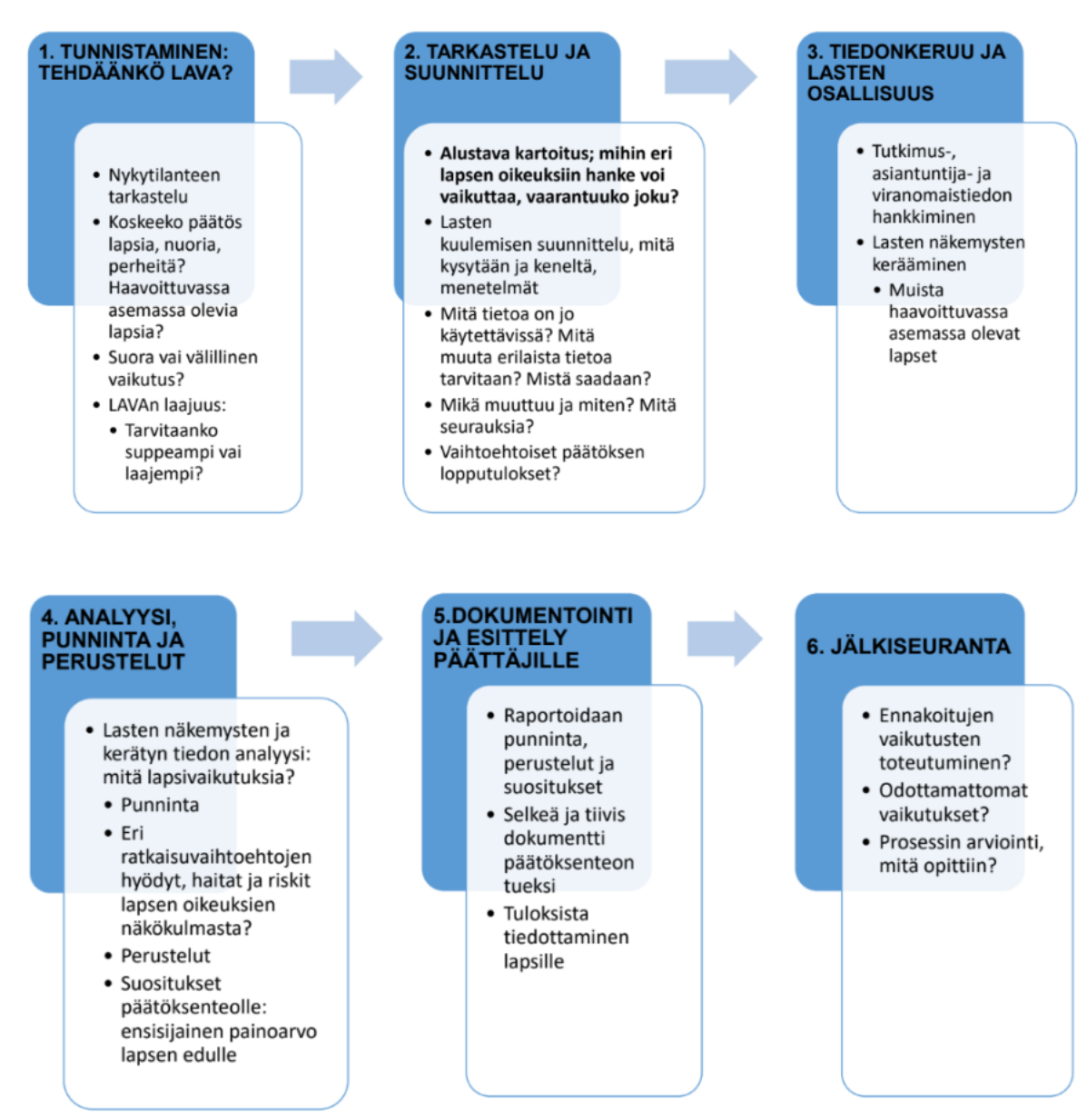
1.4.1 LAVA osana päätösten vaikutusten ennakkoarviointi (EVA)

- Vaikutusten ennakkoarvioinnilla tarkoitetaan **päätösesitysten vaikutusten arviointia etukäteen**
- EVA kuntien ja hyvinvointialueiden **lakisääteisenä tehtävänä** esim.:
 - Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten / kuntalaisvaikutusten arviointi mm.
 - **lapsivaikutusten arviointi**
 - asukkaiden hyvinvointiin ja terveyteen kohdistuvien päätösten arviointi väestöryhmittäin
 - tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaikutukset
 - Ympäristövaikutusten arviointi, vaikutusten arviointi kaavoituksessa
- Muita EVA-näkökulmia mm.
 - organisaatio- ja henkilöstövaikutukset
 - talousvaikutukset
 - yritysvaikutukset
 - maaseutuvaikutukset

1.5 LAVA-prosessin työvaiheet

Kuva: Lapsivaikutusten arviointi on osa ennakoarviointia ja voidaan toteuttaa samankaltaisella prosessilla (lähde Kuntaliitto)

2 Lapsivaikutusten arviointi Sipoossa

2.1 Lapsivaikutusten arvioinnin tarpeen tunnistaminen

Lapsivaikutusten arviointi vireillä olevasta päätöksestä toteutetaan, kun seuraavista kriteereistä jokin tai jotkin toteutuvat. Kriteerit ovat:

- Päätöksellä on vaikutusta kaikkien sipoolaisten lasten hyvinvointiin, terveyteen, kehitykseen tai oikeuksien toteutumiseen.
- Päätöksellä on vaikutusta tietyn lapsiryhmän tai tietyn alueen lasten hyvinvointiin, terveyteen, kehitykseen ja oikeuksien toteutumiseen.
- Päätöksestä seuraa poikkeuksellinen muutos lasten saamiin palveluihin.

4. Päätöksellä on huomattavaa vaikutusta lasten taloudelliseen tilanteeseen.
5. Päätöksellä on merkittäviä vaikutuksia kunnan talouteen.
6. Asia koskee haavoittuvassa asemassa olevia lapsia.
7. Vaikutukset ovat pitkäkestoisia, laajoja tai pysyviä.
8. Tehty päätöstä on mahdoton perua tai korjata.

Lapsivaikutusten arviointia ei tehdä, mikäli päätös kohdistuu yhteen lapseen.

2.2 Tarkastelu ja suunnittelu

Alustava kartoitus:

- Otetaan huomioon lapsen edun kannalta olennaiset tekijät
 - Hyödynnetään UNICEFin apukysymyksiä lapsivaikutusten arviointiin:
 - Miten päätös vaikuttaa lapsen/lasten yhdenvertaiseen oikeuteen saada opetusta?
 - Miten päätös vaikuttaa mahdollisuuksiin järjestää koulutusta laadukkaasti ja koulutuksen tavoitteet toteuttaen?
 - Millaisia vaikutuksia koulutuksen laatuun voidaan tunnistaa?
 - Millaisia vaikutuksia opetuksen saavutettavuuteen (esim. matkat, oppimisympäristön ja -materiaalien esteettömyys?)
 - Millaisia vaikutuksia päätöksellä on lapsen oikeuteen saada oppimisen ja koulunkäynnin tukea tai opiskeluhuollon tukea?
 - Millaisia vaikutuksia päätöksellä on koulupolun jatkuvuuteen tai koulupudokkuuteen?
- Tunnistetaan, mitä lapsen oikeuksien sekä lapsen arjen ja elämän ulottuvuuksia ja olosuhteita päätökseen mahdollisesti liittyy.
 - Mahdolliset ennakoidut vaikutukset, hyödyt, haitat, riskit lapsen oikeuksien toteutumiseen?
- Tunnistetaan avoimet kysymykset ja mitä tietoa tarvitaan.
 - Mitä tietoa on käytettävissä, mistä löydetään lisätietoa?
 - Mistä erityisesti tarvitaan lasten ja nuorten kokemustietoa ja näkemyksiä
 - Lasten kuulemisen suunnittelu

2.3 Tiedon keruu ja lasten osallisuus

- Kerätään lasten näkemykset
 - soveltuvien menetelmien valinta tilanteen mukaan, esim.
 - työpajat, keskustelutilaisuudet
 - raadit, paneelit
 - muut osallistavat työtavat (kuten piirrostehtävät)
 - haastattelut
 - kyselyt
- Hyödynnetään kunnan omia tietolähteitä, esim.
 - mm. kunnan työntekijöiden asiantuntijatieto ja muu kunnan tiedonkeruu
 - asiakas- ja kuntalaiskyselyt
 - Kouluterveyskyselyt, kunnan oma hyvinvointikysely
 - seminaarit, työpajat, keskustelutilaisuudet
- Hyödynnetään toimeksiantoja, esim.
 - nuorisovaltuusto, muut keskeiset sidosryhmät ja asiantuntijaorganisaatiot, muut hallintokunnat
- Kerätään relevantti tieto kansallisista lähteistä, esim.
 - tutkimukset ja selvitykset

- Karvin ja THL:n selvitykset
- Saadaan vastauksia tarkasteluvaiheessa tunnistettuihin avoimiin kysymyksiin
- Voidaan tarkentaa ja todentaa tunnistettuja mahdollisia vaikutuksia lapsen edun eri osatekijöihin
 - tieto kerätään yhteen ja analysoidaan
 - mahdollistaa punninnan

Kun lapsia ja nuoria osallistutaan, niin hyödynnetään lasten ja nuorten kanssa työskentelevien asiantuntijuutta. Lasten kohtaamiseen ja menetelmiin löytyy paljon ohjeita esimerkiksi seuraavista lähteistä: Opetushallitus, Suomen Kuntaliitto, Lastensuojelun keskusliitto, Unicef, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Pelastakaa Lapset ry ja Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL).

On tärkeää, että lapsen ikäkausi ja esim. vammaisuus huomioidaan ja kohtaaminen/kysely/työpaja on luottamusta herättävä ja turvallinen. Lapsen ei tarvitse tietää vastauksia, vaan jokainen näkökulma on tärkeä.

2.4 Analyysi ja punninta

Punnintaa lapsen eri oikeuksien ja tunnistettujen vaikutusten välillä:

- Lapsen edun osatekijöiden keskinäinen ristiriita kyseisen päätöksen olosuhteissa
 - esim. turvallisuus vs. leikki & vapaa-aika

- Mikä nousee lapsen edun ja oikeuksien kannalta keskeisimmiksi kyseisessä tilanteessa? Mitä painotetaan?
- Punnintaa tehdään sellaisen ratkaisun löytämiseksi, joka parhaiten toteuttaa lapsen etua

Punnintaa lapsen edun ja muiden asiassa oleellisten intressien välillä:

- Esim. talous, ympäristövaikutukset, jonkin muun väestöryhmän intressit (Yleiskom.14, kohta 82)
 - Lapsen edulla korkeampi prioriteetti
 - Pyrittävä löytämään sovitteluratkaisu intressien yhteensovittamiseksi

Apukysymyksiä punnintaan:

- Millaista määrää lapsia ja nuoria päätös koskee?
- Mikä on vaikutuksen vakavuus ja laajuus?
- Mikä on vaikutuksen kesto? Ovatko vaikutukset lyhyt- vai pitkäaikaisia, kertaluonteisia vai toistuvia, tilapäisiä vai pysyviä?
- Miten todennäköistä on, että arvioidut vaikutukset myös toteutuvat?
- Mitkä ovat vaikutusten keskinäiset suhteet ja niiden yhteisvaikutus sekä mahdolliset kumuloituvat vaikutukset?

Päätösehdotus ja perustelut:

- Miten päätöksen myönteisiä vaikutuksia voidaan vahvistaa ja kielteisiä vaikutuksia lieventää tai estää kokonaan?
- Millaista punnintaa on käyty? Mitä pidetään lasten etuna ja millä perusteella? Kuinka lasten etua on arvioitu suhteessa muihin seikkoihin?
- Millainen ratkaisuvaihtoehto edistäisi ja toteuttaisi lasten etua parhaalla mahdollisella tavalla ja miksi?

2.5 Dokumentointi ja esittely

Kerätyn aineiston pohjalta valmistetaan yhteenveto osana raporttia päätöksenteon tueksi. Yhteenvedossa vaikutuksia voidaan tarkastella esimerkiksi plussien ja miinusten avulla. Yhteenveto voidaan esittää esimerkiksi näin:

Vaikutus	Vaihtoehto 1.	Vaihtoehto 2.	Vaihtoehto 3.
Lasten ja/tai nuorten hyvinvointiin	-	+	-
Lasten ja/tai nuorten kehitykseen	+	+	+/-
Lasten ja/tai nuorten oikeuksien toteutumiseen.	-	-	+/-

Lapsivaikutusten arvioinnin tulos pohjustaa parhaimman ratkaisuvaihtoehdon tunnistamista.

Sovitetaan mahdollisesta prosessi- ja seuranta-arvioinnista.

3 Lähteet

- Suomen UNICEFin Lapsivaikutusten arvioinnin perusteet -koulutus (webinaari) 30.10.2025
- Kuntaliitto
- Dokumenttia laadittaessa on hyödynnetty muiden kuntien ja kaupunkien dokumentteja lapsivaikutusten arvioinnista, lokakuu-marraskuu 2025